

UMESTO UVODNE REČI

Prošlo je 12 godina, od toga polovina pod okupacijom. Sada je 12 puta gore. Nema razloga za slavlja i obeležavanja rođendana, na poljani kojom caruju mrtvorodeni progresivci. Sva je avlja njihovo građevinsko zemljiste.

Miomir Grujić Fleka je pre nekoliko decenija govorio, četiri jahača lokalne apokalipse – glupost, primitivizam, laž i pohlepa. Sva četvorica i dalje jašu kaljogom, u vremenu koje se može mutno definisati kao post-apokalipsa na pauzi. Gospodari kaljuge u besnom galopu i beskrupuloznom razvoju pantličare korumpiranosti što se iz debelog razvlači u deblje crevo.

Behu nekad gospodari vremena i reklamnog prostora, sada su gospodari smradnog vanrednog stanja.

Behu nekada u tv duelu psiholog i braonolog, onaj koji je stalno govorio „znate, ja sam psiholog“ i onaj koji je tek bio naučio da govoriti ali samo za osnovne biološke potrebe. Gle čuda, psiholog je izgubio.

Održavanje permanentnog vanrednog stanja je prvi zadatak gospodara kaljuge, jer se u njemu vanredno dobro posluje, i ruke se mirno Peru pod mlazom hronične amnezije. Vole kad se događa narod, pod njihovim posterima, vole da organizuju autobuse. Kaljuga je svuda, ali samo gacanje nije dovoljno, trebalo bi i da se grudvamo, da pravimo andele u blatu. Ko je uskočio na veselo grudvanje – isplatilo mu se.

To što pretnjama, urlanjem, lažima, recitovanjem neproverljivih podataka i dadaističkih statistika hohštapleri hoće da služe ono što nisu kupili, nije dovoljno dobro, mnogo je zaposlenih na projektu, svako treba da dobije priliku da se istakne. I uvek može više – staraćemo se.

Kad vlast krene da smišlja i vrti onake bedne besmislice kakve bi od protivnika želela da čuje, da bi ih onda javno i pompeznno raskrinka-

vala kao protivničke zle namere, to je već signal da smo u eri mračnjačke tajne službe, pesnika za decu, analitičara i agenata tviteraša, tvrdolinijskih udaba spin-doktora čiji projekti vonjaju po sovjetsko-putinovskoj tami. Pardon, ali toliko je glupo da znamo da je vaše. Mrtvorodeni evropejci organizuju pesničke večeri nacionalnih bardova i disidenata šarlatana, plaćaju opskurne festivalе, brane čirilicu od nepoznatog neprijatelja i miniraju prevode nepodobnih autora. Mrtvorodeni evropejci vode unutrašnji dialog, što liči na tok svesti osuđenog kriminalca. Osuđeni kriminalac je, po definiciji, uvek ugrozen.

Uvek spremna tehnokratska podrška iz kraja priskače u ispo-moci i konstruiše aparature, da nam mrtvorodeni progresivci sagorevaju godine u pogonima podmornica za plovidbe kroz septičku jamu nedovršene avlige.

Nije nam potrebna ni uvodna ni ugodna reč. Potrebna je neugodna završnica, u kojoj sa vodom iz lavora fontane odlazi i mrtvorodeni.

Jer oni su mnogi. I prostaci su.

Salvatore Kvazimodo: Spram tebe podižu zid/ u tišini, kamen i krečnjaci i mržnju,/ svakoga dana iz najviših zona/spuštaju kanap nadole. Zidari,/svi jednaki, mali,/zlobni. Na zidu/ beleže iskaze o dužnostima/ zemnim, a obriše li ih kiša/ ispisuju ih ponovo, s još obimnijim/ geometrijama. Svaki čas neko se strmoglavi/ sa skela i odmah drugi/ stiže na njegovo mesto. Ne nose plava/ radna odela i govore nekim aluzivnim narečjem./ Visok je kameni zid,/ u rupe na gredama sada se udevaju/ gušteri i škorpioni, vise crne trave./ Okomititi mračni bedem uklanja/ s horizonta samo meridijane/ zemlje, a nebo ne pokriva.

(u prevodu Dejana Ilića)

Piše: Svetlana Slapšak

KOSOVSKI MIT

Istorijska igra o ženskoj politici i kulturi u četiri čina

(fragment)

IV čin, prva scena

Soba u beogradskome dvoru Stefana Lazarevića. Police sa svitcima i stalak za knjigu i pisanje sa perima i posudom za mastilo, više draperija, ležaj sa tkaninama i jastucima. Mali mangal sa vatrom. Na stolu bakreni kondir, čaše, korpa sa voćem, jabuke i grožđe. Dve stolice sa naslonom za ruke. Olivera poluležeći na ležaju, naslonjena na lakan. Stefan stoji i piše gušćijim perom na svitak na stolcu. Petar Špata sedi u stolici.

Stefan (nakašlje se, pa čita sa lista, gledajući u Petra):
Čujte ovo: *Najslađem, najljubaznjem, i nerazdvojnom srcu mog, sugubo željenom, i mnogo, premudrošću obilnom,*

carstva mog iskrenom
(ime rekavši),
ljubazan u Gospodu celov,
i neoskudno s njim
milosti naše darovanje.

(...)

Olivera (zatapše rukama): Pa ti si novi Omar Hajam, Nizami, i koliko ih je god najvećih pesnika!

Stefan (opet gleda Petra):

Ali sve ovo
i čudodela Božja ina,
što ni oštrovidni um sagledati ne može,
ljubav sve prevashodi,
jer ljubav je Bog,
kao što reče Jovan Gromovnik.

Olivera i Petar (pevuše):
Junoše i deve,
ljubavi prikladni,
ljubav uzljubite....

Petar (nastavlja):

Zajedno bejasmo, drug drugu blizu,
Il' telom ili duhom,
no da li gore razdvojiše nas,
da li reke,
David da reče: „Gore Gelvajske,
dažd da vas ne siđe, ni rosa,

Saula jer ne sačuvaste,
ni Jonastana?”
O bezloblja Davidova,
čujte, carevi, čujte,
Saula li oplakuješ, nađeni?
Jer nađoh, reče Bog,
Čoveka po srcu mojemu.

(...)

Olivera: „Ime rekavši“ dakle možeš da upotrebиш za razne kada se ukaže potreba – recimo za Vuka.

Petar: Olivera je odmah čula poeziju, premda je to proza, običan retorički podsticaj. Za mene svaka proza najbolje zvuči na latinskom.

Stefan: Spajao sam molitvu sa ljubavnim pozivom, u glavi sam prevodio sa grčkog, više nego što sam pisao.

Petar: Deo koji je Oliveru podsetio na persijske pesnike – da li podseća i na jezik?

Olivera: Da, premda ne razlikujem mnogo: učila sam napamet ljubavne pesme, to svaka supruga mora da zna. Bajazit ih je znao na stotine.

Stefan: A sada, nešto lakše. Preveo sam sa latinskog pesmu o mačku, koju je napisao neki hibernijski monah, davno, mnogo pre shizme. I latinski je prevod, sa njegovog jezika. Prijatelj mi je prepisao u manastiru preko Drave. Tamo je taj monah završio život i za sobom pustio rukopise, knjige, i svešćicu u kojoj je vežbao la-

tinski i nemački. Da li je sa sobom doveo mačka iz Hibernije, ili je prihvatio nekog prekodravskog? Ovo drugo, čini mi se. A vi ćete prepoznati lik koji je ovde zasluzio prevod.

(Petar i Olivera zatapšu rukama.)

Stefan:

Ja i Debeli Bora, moj beli mačak
Imamo sličan životni zadatak:
U lovljenju miševa on kazuje moć
U lovljenju reči ja sedim celu noc.
Boje je s knjigom i s perom u ruci
Nego sa ljudima u svetskoj halabuci.
Bora me neće prezreti zbog toga,
Jer ništa milije od zanata svoga.
Kakva je radost videti nas dvoje,
Kad srećno radimo, i to svako svoje.
Sedimo kod kuće i samo gledamo
Kako da se umnom veselju predamo.
Često se desi da miš zaluta
Junaku Bori do krznenih skuta.
Često se desi da moj um dok plovi,
U mrežu značenja nešto ulovi.
On se ponekad u zid zagleda,
Okom divljim, oštrim i lukavim.
I moja se skromna mudrost zaleta
U zid znanja, pa se udarim.
Kad miš iz rupe proviri,
Kako se Bora srećno primiri!

BETON BR. 196 DANAS, Utorak, 19. jun 2018.

I koju sreću ja doživljavam,
Kad razresini sumnju, koju obožavam!
Tako u miru mi radićem posao svoj,
Ja i Debeli Bora, mačak moj.
Smisao nalazimo samo u radu,
Svako u svome, da nas dani ne ukradu.
Od vežbe je nastalo savršenstvo:
Bora je pravo mačje blaženstvo.
Danju i noću, mudrost mi stiče spretnost,
Da pretvara mračnjaštvo u svetlost.

(Petar i Olivera se glasno smiju, Olivera pada u smehu na postelju.)

(Ulazi Eleni Gateluzzi.)

Stefan: Hriso mu, thelis na su diavaso kati? (na grčkom: „Zlato moje, hoćeš da ti nešto pročitam?“)

Eleni: Echo fovero ponokefalo. Do' de testa! (na grčkom: „Imam groznu glavobolju!“, i na denovskom dijalektu).

Stefan (obgriji joj ramena): Amé („med“, na denovskom dijalektu).

Eleni: Ta man lengua („na mom jeziku“): bonfigeu („dobar sinčić“ na denovskom dijalektu).

Petar: A veitar e l'euio vegrann de longo a galla („Istina i ulje su oduvek tekući“ na denovskom dijalektu).

Eleni (sedne na ležaj do Olivere): Moze.

(Petar svima sipa vino u čaše).

Eleni (ispije vino, odahne zvučno): Idi kaliteraime (na grčkom: „Već sam bolje“). Kako knizvenost?

Stefan (smeje se): Holja! (na grčkom: „Propalo!“).

Eleni: Ne veruje. Uzme Oliveru?

Olivera: Uvez, psihula mu (na grčkom: „Dušice moja“). Šta ti treba?

Eleni: Ruho popravi.

Olivera (ustane, povede Eleni). Odosmo nas dve za ruhom.

(Olivera i Eleni izlaze).

Stefan (seda u drugu stolicu i polako ispija čašu): Mislim da ti još jedini ne znaš priču o Eleninom ocu.

Petar (odmahne glavom): Mletačka politika? Ležijski običaji?

Stefan: Ne, nego kako je umro.

Petar: Ne znam.

Stefan: Ujela ga je škorpija u gornjoj odaji. Čovek je povikao, sví dvorani hrupili kod njega: pod se slomio, i sví su pali u donju odaju. Od težine njihove, ne od škorpije, umre Gateluzzi na licu mesta.

(Stefan jedva završava reči od smerha, Petar se smije, obojica na kraju urlaju od smerha).

Stefan (vrača dah): Priča je tako luda, da se posvuda raširila: pred kratkim sam čuo nešto slično, samo izmenjeno, jer ovde nema škorpiju.

Petar (otre oči). U Bosni je još nema.

Stefan: Sirota moja Eleni. Nikada ne spominje oca, boji se da neko ne počne da se smeje.

Petar: Nije nikada zaželela da poseti svoj kraj?

Stefan: Nikada: ona je moja najvernija Beograđanka. Čim zaduva, Olivera se pokupi pa ide Jeleni i svome sinu u Dubrovnik ili na Skadar, i ne ma je sve dok jabuke ne procvetaju. A Eleni, što više duva i zavija po hodnicima, sve je srećnija u svojim vunenim ogrtićima. Kad padne sneg, sve gleda da nadje neku decu, pa da izade i da se igra sa njima.

Petar: Smeta li joj što nema svojih?

Stefan: Ne pokazuje. Imo ona svoje prijateljice, većinom monahinje. A i Olivera je sa njom tako blaga i dobra...

Petar: Inače nije?

Stefan (osmehne se): Svakoga koga sam mislio da privežem preko nje je odbila.

Petar: Mudra je Olivera. Strah od carske udovice te je korisniji od bilo kojeg njenog braka.

Stefan: Da predemo na naše stvari...

Petar: Dashuria ime (na albanskom: „Ljubavi moja“).

Olivera (sedne na ležaj): Nisam novak, Stefane. Persijska ljubavna poezija – sve su pesme o mladićima.

Stefan: Petar nije mladić. Ravan je meni u svakom pogledu, i sam se odlučuje.

Petar: Naseljavanje Kosova je dug i težak posao. Ali ako uspe, uticaj Branković bio bi uništen. Samo to znači da bi moji doseljenici mogli u budućnosti preuzeti veru Ismailićana.

Stefan: Preuzeće je svakako. No vi i dalje možete da ih držite na novoj zemlji, posebno ako je budete pravedno razdeljivali.

Petar: Ako upotrebimo prave veze među plemena, možda.

Stefan: Na te krajeve ja više ne računam, po seboj etkako kraljevića Marka više nema u Prijevu. Kada budu dovoljno oslabljeni, Branković mogu postati najbolja potpora. Sa Ismailićima sam se uvek dobro snalazio. A car i Cari gradu su izbrojani dani. Budućnost moga deputata je ovde, prema Severu i Zapadu.

Petar: Ne bojiš se da ćeš baš tu najviše zasmetati Ismailićima, kada zaželete da krenu u tome pravcu?

Olivera (smeje se): Isihast sigurno nisam!

Stefan: I nisi posle Bajazita nikoga poželeta?

Olivera: Veruj mi, nisam. Trinaest godina bezbrinog milovanja, jedan sin, šta žena druga da traži? No ako stvarno zatreba, ja sam tu da ti pomognem – i novom udajom. Premda mi je ovde prijatno.

Petar (smeje se): Uvez si ti u porodici bila jedini pravi kinik, i skeptik, i epikurovac.

Olivera: Ja sam bila jedina sa ljubavlju – i vnom. Sa mnom je naučio da piše, uživa, i ostane trezan. Bili smo prijatelji koji se vole.

Stefan: Onda moraš razumeti mene i Petru. Olivera: Sa mnom je jednostavno: Avramov obraz, Bajazitov meki potiljak, beli mačak koji mi prede u krilu, Elenina podlaktica, Petrov glas kada govoriti tih... Samo neka je toplo i prijatno.

Petar: Ne bojiš se da ćeš baš tu najviše zasmetati Ismailićima, kada zaželete da krenu u tome pravcu?

Olivera (smeje se): Isihast sigurno nisam!

Stefan: I nisi posle Bajazita nikoga poželeta?

Olivera: Veruj mi, nisam. Trinaest godina bezbrinog milovanja, jedan sin, šta žena druga da traži? No ako stvarno zatreba, ja sam tu da ti pomognem – i novom udajom. Premda mi je ovde prijatno.

Petar (smeje se): Ja bih te najradije imao ovde, a onda kao gušterice sedimo satima na suncu i gledamo more. Tamo mirište sasvim drugačije nego ovde: toliko, da mi se razum pomuti, i u

što sam već bio šepav. I on je šepao, još više od mene. Na rastanku mi je dao štap sa srebrenom lavljom glamom: bacio sam ga u more pred Lezvom, da prevarim verenicu. Tamo su me sa konja spustili u nosiljku, nisam ni jedanput ustao. Tek kada je došla videla me je kako hodam – ali tada sam već bio vitez Zmajev reda, i deport sa dosta zemalja, i Beograd je već bio grad.

Olivera: Srećan si ti sa Eleni. Sem glavobolja, riječ je sve lepo.

Stefan (nasmeje se): A kako je sa Bajazitom i persijskom ljubavnom poezijom?

Olivera: Dvorsko vaspitanje, ništa više. Žene su mu bila draže.

Stefan: I to ti nije smetalo!

Olivera: Ja sam bila jedina sa ljubavlju – i vnom. Sa mnom je naučio da piše, uživa, i ostane trezan. Bili smo prijatelji koji se vole.

Stefan: Onda moraš razumeti mene i Petru.

Olivera: Sa mnom je jednostavno: Avramov obraz, Bajazitov meki potiljak, beli mačak koji mi prede u krilu, Elenina podlaktica, Petrov glas kada govoriti tih... Samo neka je toplo i prijatno.

Petar: Ne bojiš se da ćeš baš tu najviše zasmetati Ismailićima, kada zaželete da krenu u tome pravcu?

Olivera (smeje se): Isihast sigurno nisam!

Stefan: I nisi posle Bajazita nikoga poželeta?

Olivera: Veruj mi, nisam. Trinaest godina bezbrinog milovanja, jedan sin, šta žena druga da traži? No ako stvarno zatreba, ja sam tu da ti pomognem – i novom udajom. Premda mi je ovde prijatno.

Petar (smeje se): Ja bih te najradije imao ovde, a onda kao gušterice sedimo satima na suncu i gledamo more. Tamo mirište sasvim drugačije nego ovde: toliko, da mi se razum pomuti, i u

što sam već bio šepav. I on je šepao, još više od mene. Na rastanku mi je dao štap sa srebrenom lavljom glamom: bacio sam ga u more pred Lezvom, da prevarim verenicu. Tamo su me sa konja spustili u nosiljku, nisam ni jedanput ustao. Tek kada je došla videla me je kako hodam – ali tada sam već bio vitez Zmajev reda, i deport sa dosta zemalja, i Beograd je već bio grad.

Olivera: Sada si baš pretero: sa tri zeta si vodio rat, a da ti sestre nisu ni glasa od sebe pustile!

Stefan: Ništa im ne zameram: uvez sam ih mogao iskoristiti, već samo kada bih ih pomenuo.

Olivera: I prepustio bi Jug?

Stefan: Već je izgubljen. Samo neka je što duže miran. Krusevac neka bude granična odbrana. Budućnost je u rudama, dakle i u Bosni – i u prolazu do mora. Da bog pozivi Jelenu, nema bolje saveznice od nje. I Međečani me zbog nje užimaju ozbiljno.

Olivera: Ne bi se ni sa kim tukao?

Stefan: Zašto? Saveznštvo treba održavati već zbog Ismailićima, a donelo bi i inače samo koristi. Zamislili trgovinu, sve što može da se iz tih krajeva prodaje, pa razmenu: novac, porezi, carina, propisi, to su temelji vladavine. Putovanja, po sigurnim putevima, stanice, glasnike: da se niko ne probudi ujutro misleći prvo u koju će bežanj. I šta bi se još sve dobilo sa Zapadom!

Knjige, recimo! Pa stike i slikare, tkanine, šarena okna... barut, najbolji kovači, bolja vina... naši graditelji spolja, njihovi iznutra; pokrivači od gusčevine, perja, stvar za kralja – probao sam u Budim; putnička kupatila, za moja bolna krsta. A sa druge strane bih privukao što više učenih iz Carigrada, iz Monemvasije, iz Smirne, da se naše kod nas. Sada uglovnom odnosu knjige i ikone preko Jadrana, Međečanima i Firentincima. Između Petkine kule i tvoga dvora sagradio bih dug zgradu, samo za knjige i učenje, i skole slikanja, a dole u primetlu tkačnice, i sobe za vežbije, i radionice za tesare, i kamenoresce...

Olivera (smeje se): Pa kako će ti gore citati i pisati ako dole lupuju o kamen i drvo?

Stefan: Duša mi je mirna, nikad je nismo izdali. Sama se povukla, kad je htela. Sve me naučila: da je najlošiji mir bolji od izvršnog rata, da su žene uvek važne, a najvažnije kada je gusto, da se od zlih pismenih može odbraniti jedino ako mnogo pismenih... da sve što hocet da utvrdi, moraš staviti u neku pesmu ili priču.

Olivera: Nikad nas nije udarila, sve je razumela, do kuhinje i do postelje. I nije dala da nas ka decu muče monasi: dok su nas učili, svaki čas bi pomočila glavu da vidi šta radišmo. Kad sam bila malá, od tamjana mi se vrtelo u glavi: njeni odluka, uz veliko očeve gundanje, bila je da ne idem u crkvu.

Stefan: Moraću samo o njoj da napišem knjigu.

Olivera: I drugu, o vjerojatnoj vladavini.

Stefan (smeje se): To neka rade drugi, platiču im – baš kao i naša mati.

Olivera: Šta bi ti, Stefane, još htio da uradiš?

Stefan: Nepristojno pitanje.

Olivera: Ne, ne šalim se. I nije pitanje za Aleksandru Velikog, nego za tebe.

Stefan: Da budeš sa mnom, koliko hoćeš: jer ti si svetlost ovoga dvora.

Olivera: Običavam, svako leto, dok Avram ne ojača, a onda stalno. Ustedečeš na svetlijima. A sad, ozbiljno: šta još despot želi da uradi u zemnom životu?

Stefan: Jesi li to pitala i Bajazitu?

Olivera: Naravno: želeo je da drži Afriku do izvora Nila, Evropu do poljskih zemalja – do Kijeva, i da Bursa bude centar sveta.

Stefan: Jesi li to pitala i Bajazitu?

Olivera: Naravno: želeo je da drži Afriku do izvora Nila, Evropu do poljskih zemalja – do Kijeva, i da Bursa bude centar sveta.

Stefan (smeje se): Ja sam mnogo skromniji od čoveka tvog života. Meni se, Olivera, dopada ravnica. Odavde se otvara na tri strane. Iza oštrelja i močvara, sa druge strane reke, najplodnija je zemlja, bez šuma. Ja držim samo ruke. Želeo bih da se povežem u saveznistvu ili da se orodim sa ugarskim i hrvatskim porodicama, pa i dalje, sve do Nemaca, sa Celjanima. I

stanju sam da satima slušam Jelenine teološke rasprave!

(Oboje se smiju).

Olivera: A onda, kad mirta odcveta i počnu vrućine, uzmem šta god mogu da ponesem od Jelenе – trave, cvijeće, sušeno voće, med, ulje, vino za lek, i krenem nazad, brodom do Stona pa kroz bosanske magle i ponegdje još sneg. Otkako je sa drugim mužem, sve je Jelenino i twoje do Beograda. Skoro da je zadovoljstvo putovanja!

Petar (ustane, sagne se prema Stefanu i poljuje ga u čelo): Stefan (drži ga za ruku): Sačekaj malo, pa putuj sa Oliverom do Skadra.

Petar: Dogovoren. (gleda kroz okno) Nigde još nisam video tako lepu jesen kao ovde.

(Uzasi Olivera).

Petar: Idem na Petkinu kulu, da gledam zalazak sunca.

(Petar izlazi).

Olivera (gleda za njim, pa se okreće Stefanu): I?

Žena na sjedištu do tebe
razgovara sama sa sobom
U redu – kaže – u redu
samo bez dodira
Sve se oči okreću prema tebi,
ti se također okrećeš
tražeći krvica;
postidén
gledaš u nazad,
ugrizeš svoje rame

...
Žena na balkonu lomi ruke smrznuće košulje.
Rukavi odskaču po betonu. Ne čujem, ali mora
da zvone. Starac me gura laktom i kune: „Da-
bogda nemala“. Do kraja putovanja ne presta-
je vrtit glavom.

...
– Noću ne otvaram prozor. Magla svjetli oko
napuštenih kuća.
– Ne plaši se. To je samo fosfor iz kostiju bivših
stanara.

...
U vrijeme praznika autobusi su puni bivših ze-
mljaka. Lako ih je razlikovati, veseliji su od
ostalih putnika i neprestano nekome nešto po-
kazuju kroz prozor. Smiju se na svako prepo-
znavanje. Uživam u njihovoj radosti.

Očekuju da sve bude isto u gradovima koje su
ostavili. Stare prijatelje doživljavaju kao čuva-
re muzeja koji se brinu o sjećanju i eksponate
pažljivo pomjeraju samo kada brišu prašinu.
Razočaraju se kada vide da ništa nije isto, da su
sjećanja izblijedila, da su oštećena ili ukrade-
na, da stari prijatelji stare, postaju zaboravni
i mrzvoljni.

U povratku se ljute na vozače autobusa:
„Kakva je ovo seljačka muzika?“

...
Pušimo na benzinskoj pumpi. Hladno nam je,
umorni smo, aparat za kafu ne radi. Muškarac,
elegantan kao mladoženja, nudi mi da zagri-
zem njegovu čokoladu.

Radio emituje prognozu za pomorce – bura od
šest do šesnaest čvorova, vidljivost od deset do
dvadeset, zbog sumaglice mjestimično smanje-
na na četiri kilometra.

...
„Dok god sanjamo naše mrtve, znači da smo u
nedjeljivom svijetu“ – napisao je Mirko Kovač
Filipu Davidu.

Kada sam ga prvi put video bio je početak mar-
ta, kupovao je cvijeće. Lijep, kao i uvijek. Hla-
dan vjetar širio mu je mantil, tanak kao košulja.
Skuplja ga je oko tijela. Dok sam prešao
ulicu on je već nestao. Od tada sam ga video još
sedam puta. Najčešće je jako ličio na sebe, sa-
mo jednom tek neznatno. Ali, znam da je to bio
on. Jer, tako mrtvi pronađu način da nas pod-
sjete na sebe. U jednom, nedjeljivom, svijetu.

...
Probijaju tunel kroz planinu. Tek je početak lje-
ta, a svi su jake preplanuli.

Boja njihove puti ne upoređuje se sa bronzom,
zlatom, čokoladom... Ne, oni su tamni kao ka-
tran, zemlja, džehennem i mrak.

...
Fernando Pessoa ubio se pod svojim osamnae-
stim heteronomom po redu pojavljuvanja – Bar-
run od Teive. Pessoa ga je zamislio kao mislio-
ca nesposobnog da kako treba završi jednu mi-
sao.

Najveći dio života Barun je proveo u Pessoinim
nedovršenim rukopisima. Kada je 30. novem-
bra 1935. godine iskoracio iz njih okončao je
život svoga tvorca. I to je jedino što je do tada
uspio da završi.

Tek 69 godina poslije Antonio Tabuchi uredio
mu je knjigu „The Education Of the Stoic“. Nisam
je čitao.

...
Jutro je, a mrak se širi kao mrlja na stolnjaku.
Čekam da izblijedi od sunca i bude kao smog
siv. Više mrtav nego živ ■

Piše: Lejla Kalamujić

MOZART PROTIV MOZARTA

Ili jedan dan u životu Wunderkinda

Ujutro, petnaest do devet, okupimo se ispred ulaza naše kompanije. Čučnemo, zapalimo cigare i jedan drugom prepričavamo šta smo radili prošle večeri. Na koga smo se kladili u kladionici, prozborimo pokoju i o političkoj situaciji dole, kod nas. Govorimo našim jezicima, smijemo se i šalimo. Tačno u devet na dnu ulice pojavi se sekretarica. Lijepa i gorda, s osmijehom nas pozdravi i otključa vrata. Jedan za drugim, šutke ulazimo. Idemo pravo u garderobu. Izuvamo svoje trošne cipele, skidamo majice i hlače. S polica uzimamo ispeglana odijela, čiste plašteve i perike. Zakopčavamo dugmad na košuljama, namještamo čipkane kragne, pa zatim oblačimo prsluke s imitacijom zlatnih konaca. Tako mi, Albanci, Srbi, Makedonci i Bosanci postajemo Austrijanci. I to ne bilo kakvi. Mi, radnici kompanije koja se bavi prodajom ulaznica za koncerte klasične muzike, svi smo mi Mozart. La grande Amadeus! Der große Gottlieb!

U pola deset po nas stiže vozač i malenim nas busom vozi do centra grada. Kroz autobusna stakla, naši se pogledi miješaju sa tek probudjenim licem grada. Na trg ispred Bečke katedrale, stižemo u trenutku kad se nebom prolomi duboki zvuk crkvenog zvona. Prolaznicima zastaje dah od te siline. Mi, visoki i suhonjavi kao grane u kasnu jesen, ili oniski i debeљušasti kao pivske baćve, tad se prospemo glavnim bečkim ulicama kao klikeri iz plastične vreće. U tijesnim čizmama diramo svježe opran asfalt. Koračamo brzo. U bolnim nam je prstima skvrčena sudsina svijeta. Nama, koji smo stigli u ovu obećanu zemlju, u ovaj grad kojeg su svjetski stručnjaci proglašili najboljim mjestom za življenje.

Stigli smo grbavim putevima. Jer grbave su ceste i sudsine naših dalekih kuća, stješnjenih u selima i gradićima, u kojima se talože naše

uspomene. Ovdje, svakog jutra, mi postajemo Mozart, veliki maestro, zadužen da prodaje ulaznice. Radimo na procenat, i to znači da radimo mnogo, a dobijemo malo. Praznih džepova i pod pericom slavnog imena, mamimo turiste. Koroška, Operna, Filharmonijska ulica... Ulazimo u njih oprezno, kao u unutrašnjost bogatih i plahih ljubavnica. Silni bečki vjetar razmahuje naše plašteve, kao okrvavljene zastave. Uzane hlače ističu nam napregnute listove. U hodu, vrhovima prstiju pridržavamo šešire. Gestje to siromaha pred očima bogate dame. Zvono s katedrale napokon utihne, pa ptice ponovo slete na ulice. Tad počinje naša igra koja se zove „Mozart protiv Mozarta“. Više ne progovara-

rodicama, rođacima, obećanim ljubavima... Ka-
ko ko.
S Trga Sv. Stjepana, čuje se glas jednog od turističkih vodiča. „Mozart je hodao ovim ulicama. Da, baš on, koji je još kao dječačić pohodio engleske, francuske i talijanske dvorce. Tata Leopold znao bi mu svezati oči ili prekriti prstice maramicom. A on, to čudo od djeteta, svirao bi tako lijepo i toliko dobro, i mamio zadivljene plemečke uzdahе“. Slušamo vodiča i mislimo, pa i naš Lieber Vati¹, koji je vlasnik kompanije, desetak vrijednih nekretnina i ko zna koliko unosnih dionica, nama vezuje oči i prekriva šake. Obećava nam puno, a mi za njegov džep sviramo i izvodimo raznorazne trikove. Oštimo

Mišići su nam tvrdi od umora. Žuljevi na nogama bubre. Gladna crijeva se uvrću. Imamo pravo na jednu polusatnu pauzu. Odlazimo u grupicama, nikad svi odjednom. U fast foodu pokraj tramvajske stanice kupujemo hranu. Sakrijemo se iza zida moćne Albertine i trpamo u sebe donere, falafele i kobasice. Pikantri umaci klize nam niz jednjake. Stomacima živimo ovaj grad. Popijemo i Coca-Colu ili kratki espresso. Zapalimo cigaru, dvije, pa se vraćamo poslu. Neprestano u glavi zbrajamо i oduzimamo. Mjerimo odnos troškova i zarade. Njuh smo razvili za bogate i neškrte. Vabimo ih: – Gospodo. Gospodine. Ovo ne biste smjeli proći. To, nikako. Dođite. Pogledajte, samo pogledajte.

Ako priđu, stišamo svoje glasove. Jeden drugom tad okrećemo leđa, i odvodimo u stranu svoje dobre prilike. Rukom obavijamo njihova ramena i šapućemo:

– Kod mene, ako kupite kod me-
ne, možete dobiti jeftinije.
U popodnevne sate uporni vje-
tar dovuće kišu na nebo. Padaju
guste kapi na kose, kapute, kva-
se cipele, slijevaju se niz oluke.
Prolaznici se sklanjavaju, trče,
bježe. Mi stojimo u čoškovima,
pokraj opere, katedrale, izloga
banke. Više smo puta čuli priču
o tome da je kiša padala i na
dan Mozartove sahrane. Šest je
ljudi vuklo drvena kola s kovčegom,
ispod otvorenog neba. Vukli su pješice, sve do groblja,
gdje su dva grobara preuzele te-
ret i bacila kovčeg u bezimenu
grobnicu.

Zahladilo je i bliži se veče. U Državnoj operi pale se svjetla. Iz taksija izlazi evropska gospoda. Njihove zvonke potpetice zamje-
njuju naše korake. Taksisti trča-
raju sa kišobranima, otvaraju stražnja vrata,
prate zvanice do ulaznih vrata. Njihova mirisna
tijela graciozno se kreću po posljednjim osta-
cima danje svjetlosti.

Mi se lagano povlačimo iz igre. Neprimjetno skidamo šešire i perike. Laganim koracima odlazimo do podzemne stanice. U njoj ćemo ući u voz koji će nas, bezdomne, brzo prebaciti u naš zloglasni kvart. Oteklih nogu dovoći ćemo se do zgrada, penjat ćemo se uskim stu-
bištem do iznajmljenih soba. Otključaćemo vrata i ući u njihove prazne utrobe. Naše bu-
duće grobnice ■

¹ Dragi tatica

mo svojim jezicima. Sve što imamo reći sričemo u njemačkim, engleskim, poneko i francuskim ili talijanskim frazama. Više se ne zezamo, smijemo ili zadirkujemo. Sad stojim jedan pored drugog, a djelujemo jedan protiv drugog. Borimo se da prodamo kartu više, da zaradimo koji euro više. U mislima nas čekaju neplaćeni računi za struju, vodu i stanarinu u našem okružju, udaljenom od centra, tamo gdje se slijevaju došlačke radne snage. U naš okrug Bečlje ne idu, osim nuždom. Kažu opasno je, mogu te opljačkati, razbiti nos, ili ti nožem rasporiti stomak. Od procenta kojeg dobijemo jedemo i preživljavamo ovdje. A ako uspijemo preteći druge, pa prodamo koju kartu više, od tog malo uštedimo i šaljemo dole, u naše krajeve. Po-

svoje jezike, osmijehe i poglede. Pred ustrepljanim strancima dajemo sve od sebe. Zarad njihove što bolje turističke posjete otvaramo debele kataloge i na svjetlo dana iznosimo dnevne, sedmične i mjesecne menije. U ponudi imamo najbolje opere, klavirske koncerte, a tek sonate. Sa znatiželjnicima prelistavamo fotografije grandioznih koncertnih dvorana. Smiješ se, zagledaju naše perike, volane na rukavima. Prstima pipkaju nam prsluke, dotiču izvezene niti od lažnoga zlata. Onda nas pitaju može li jedna fotografija? Samo jedan selfie sa Mozartom. I takо prolaze sati.

– Da, gospodo. Vi, gospodine. Kažete ne volite klasičnu muziku? Oh, pa zar je moguće. Dodite i pogledajte. Samo priđite, slobodno priđite.